

İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi
Journal of the Human and Social Science Researches
[2147-1185]

[itobiad], 2020, 9 (5): 3774/3801

**Üniversite Öğrencilerinin Değişime Direnç Düzeylerinin Uzaktan
Eğitime Yönelik Tutumlarına Etkisi**

The Effect of University Students' Resistance to Change on Attitudes
Towards Distance Education

Emine GENÇ

**Dr. Öğr. Üyesi, Bartın Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi,
Uluslararası Ticaret ve Lojistik Bölümü**

**Asst. Prof., Bartın University, Faculty of Economics and Administrative
Sciences, Department of International Trade and Logistics**

egenc@bartin.edu.tr / Orcid ID: 0000-0003-1178-6929

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type : Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Received : 23.06.2020
Kabul Tarihi / Accepted : 06.12.2020
Yayın Tarihi / Published : 09.12.2020
Yayın Sezonu : Ekim-Kasım-Aralık
Pub Date Season : October-November-December

Atıf/Cite as: Genç, E . (2020). Üniversite Öğrencilerinin Değişime Direnç Düzeylerinin Uzaktan Eğitime Yönelik Tutumlarına Etkisi . İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi , 9 (5) , 3774-3801 . Retrieved from <http://www.itobiad.com/tr/pub/issue/57287/757091>

İntihal /Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to include no plagiarism. <http://www.itobiad.com/>

Copyright © Published by Mustafa YİĞİTOĞLU Since 2012 – Istanbul / Eyup, Turkey. All rights reserved.

Üniversite Öğrencilerinin Değişime Direnç Düzeylerinin Uzaktan Eğitime Yönelik Tutumlarına Etkisi¹

Öz

Küresel boyutta seyreden Covid-19 salgını nedeniyle tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de 2019-2020 öğretim yılı bahar yarıyılında üniversitelerde yüz yüze eğitime ara verilerek, uzaktan eğitime geçiş gerçekleşmiştir. Pandemi döneminde üniversiteler zorunlu olarak uzaktan eğitimi uygulamış olsalar da önceki dönemlerde de dijitalleşme süreçleri kapsamında üniversitelerde uzaktan eğitim uygulanmaktaydı. Özellikle lisansüstü eğitimde bazı programlar ile lisans ve önlisans eğitiminde ortak zorunlu dersler uzaktan eğitim aracılığıyla verilmekteydi. YÖK tarafından alınan kararlara bakıldığında uzaktan eğitimin ilerleyen dönemlerde üniversite eğitiminde öneminin devam edeceği görülmektedir. Bu süreçte değişim yönetimi becerilerini başarı ile yürütebilen üniversiteler sisteme daha kolay adapte olarak başarılarını arttırabileceklerdir. Üniversitelerin en önemli paydaşı olarak öğrencilerin bu değişim sürecinde tutumlarının yakından takip edilerek doğru yönetilmesi oldukça önemlidir. Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin değişime direnç düzeylerinin uzaktan eğitime yönelik tutumlarına etkisi incelenmiştir. Araştırmada veri toplamak amacıyla anket yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmanın evrenini Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem yöntemi kullanılarak 339 öğrenci ile çalışma gerçekleştirilmiştir. Veriler “Kişisel Bilgi Formu”, “Değişime Direnç Ölçeği” ve “Uzaktan Eğitime Yönelik Öğrenci Görüşleri Ölçeği” kullanılarak toplanmıştır. Ölçeklerin açıklayıcı faktör analizi, doğrulayıcı faktör analizi ve Cronbach Alfa istatistiği ile geçerlilik ve güvenilirlikleri test edilmiştir. Araştırmada tanımlayıcı istatistikler kapsamında frekans ve yüzde analizleri, ortalama, standart sapma değerleri verilmiş, ilişki ve fark analizleri kapsamında korelasyon analizi, bağımsız örneklerde T testi, tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçları, öğrencilerin değişime karşı gösterdikleri direnç düzeyinin uzaktan eğitime yönelik tutumlarını kısmen etkilediğini ortaya koymaktadır. Araştırmaya katılan öğrenciler değişime en fazla davranışsal (ort. =3,09) olarak direnç göstermektedirler. Öğrencilerin bilişsel direnç düzeyleri (ort.= 2,62) ve duygusal direnç düzeyleri (ort.= 2,75) düşüktür. Üniversite öğrencileri uzaktan eğitimin öğretici (ort.= 3,76) olduğunu düşünmekle beraber uzaktan eğitimin kendileri için çok fazla uygun olmadığını (ort.= 2,83) ve uzaktan eğitime yatkın (ort.= 2,26) olmadıklarını düşünmektedirler.

Anahtar Kelimeler: Değişim Yönetimi, Değişime Direnç, Bilişsel Direnç, Duygusal Direnç, Davranışsal Direnç, Uzaktan Eğitim.

¹ Bartın Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulunun 12.05.2020 Tarih 2020-SBB-0083 Protokol no ile Kurul Kararı Alınmıştır.

The Effect of University Students' Resistance to Change on Attitudes Towards Distance Education

Abstract

The distance education came true as the face to face training was discontinued in the universities in Turkey in the spring term of 2019-2020 academic year as on the whole world due to Covid-19 pandemic which has gone on globally. Even though the universities implemented compulsory distance education during the pandemic period, in the previous periods, distance education was applied in universities within the scope of digitalization processes. Common compulsory courses were given through distance education, especially in graduate education and undergraduate and associate degree education. When the decisions of Council of Higher Education (CoHE) are considered, it is seen that the importance of distance education will go on in the education of university in the further periods. The universities which can successfully conduct the changing management skills in this process can raise their success as adapting to the system in an easier way. It is important that the attitudes of students as the most important shareholder in the universities are correctly managed in this changing process as they are closely followed. In this research, the impact of university students' resistance level against the changing on their attitudes related to the distance education was examined. The survey method was used in the purpose of collecting the data in the research. The research population consists of the students in The Faculty of Economics and Administrative Sciences in Bartın University. The study was made with 339 students with the use of sampling method. The data was collected with the use of "The Personal Information Form", "The Scale of Resistance To Change" and "The Scale of Students' Opinion Related to The Distance Education". The validity and reliability of the scales were tested by the exploratory factor analysis, confirmatory factor analysis and cronbach alfa statistics. The frequency and percentage analyses, mean, standard deviation values were given within the scope of descriptive statistics in the research, the correlation analysis was used within the scope of relational and difference analyses and T test, one-way analysis if variance were used in the independent samples. The research results reveal that the students' resistance level against the changing affected partly on their attitudes related to the distance education. The students who participated into the research reluctant mostly as the behavioral one (mean = 3,09). The students' cognitive resistance levels (mean= 2,62) and affective resistance level (mean=2,75) are low. The university students think that the distance education is informative (mean = 3,76) and on the other hand, they think that the distance education isn't mostly suitable for them (mean=2,83) and they are not tend to the distance education (mean=2,26).

Keywords: Change Management, Resistance to Change, Cognitive Resistance, Affective Resistance, Behavioral Resistance, Distance Education.

Giriş

Küresel boyutta seyreden Covid-19 salgını nedeniyle tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de 2019-2020 öğretim yılı bahar yarıyılında üniversitelerde yüz yüze eğitime ara verilerek, uzaktan öğretime geçiş gerçekleşmiştir. Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından 4 Haziran 2020 tarihinde uzaktan öğretim ile ilgili yapısal değişikliğe yönelik yeni kararlar açıklanmıştır. Bu kararlar doğrultusunda ön lisans, lisans ve yüksek lisans düzeyindeki örgün programlarda uzaktan öğretim yoluyla verilebilecek ders oranı yüzde otuzdan yüzde kırka yükseltilmiştir. Bu şekilde dünyanın pek çok ülkesinde uygulanan karma öğretim modeline diledikleri takdirde Türkiye’deki üniversitelerinde geçebilmesine olanak sağlanmıştır. Ayrıca dijital imkânların kullanılabilmesindeki yetkinliğin program özelinde olması için örgün öğretimdeki her bir programın derslerinin asgari yüzde onunun uzaktan öğretim ile verilmesinin güçlü bir şekilde tavsiye ve teşvik edilmesine karar verilmiştir (YÖK, 2020). Bu kararlar doğrultusunda üniversitelerde eğitimde gerçekleşen yapısal değişikliğin üniversiteler tarafından etkin yönetilmesi önemli hale gelmiştir. Öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik tutumlarının ve değişime direnç düzeylerinin bilinerek, bu değişim sürecini doğru yönetmek eğitimin başarısını etkileyecek önemli bir noktadır. Williams (2003) üniversitede uyguladığı çalışma ile yükseköğretim kurumlarında uzaktan eğitim sisteminin başarısında yöneticilerin değişim lideri rolünün önemli olduğunu belirtmiştir. Değişime direnç, gerek örgütsel gerekse bireysel sonuçları olan bir tür geri bildirimdir. Bireyler farklı nedenlerden ötürü değişime direnç gösterebilirler. Örgütler açısından önemli olan bu nedenleri tespit ederek bu noktada gerekli önlemleri alabilmeleridir.

Örgütler açık sistemlerdir ve örgütlerde yer alan bireyler çevre ile sürekli iletişim halindedir. Bu nedenle değişim, bireylerin çevre ile uyum içerisinde olmalarını gerektiren durumlardan birisi olup (Sabuncuoğlu ve Tüz, 2013), gerek örgütler gerekse bireyler için vazgeçilmez ve kaçınılmazdır (Buono & Kerber, 2010). Değişim rahatsız edici bir süreçtir çünkü mevcut yapıyı bozarak alışkanlıklardan vazgeçilmesini, bilinenden uzaklaşmayı gerektirir (Koçel, 2003). Bireylerin değişime karşı yaşamış oldukları korku ya da tedirginliğin azaltılması için değişimin doğru anlatılması gerekir. Örgüt yöneticileri değişime dirence karşı kayıtsız kalmamalı ve direnç büyümeden gerekli önlemleri almalıdır (Çağdaş, 2005). Değişime direnç açık veya gizli direniş şeklinde olmak üzere iki şekilde olabilir. Açık direniş gizlenmemiş eylemlerde kendini gösterir ve doğru yönetildiği takdirde olumlu olabilir. Gizli direniş ise değişim çabalarını engellemeye yönelik davranışlar içerir (Caruth & Caruth, 2013).

Değişime direnç üç boyut şeklinde ele alınmaktadır. Bunlar; bilişsel direnç, duygusal direnç ve davranışsal dirençtir. Bilişsel direnç, bireyin değişim hakkında düşündüğünü ortaya koyarak, değişim gerekli mi ya da faydalı mı gibi sorulara cevap arar (Oreg, 2006). Duygusal direnç, bireyin değişime karşı pozitif ve negatif değerlendirmelerini içerir. Bireyin örgütsel değişime

karşı duygusal tepkisi, güçlü pozitif duygular (heyecan, mutluluk, vb.) ile güçlü negatif duygular (korku, kızgınlık, vb.) arasında değişir (Piderit, 1999). Duygusal direnç boyutu, bireyin değişim hakkında inancını ve düşüncesini ifade etmektedir (Oreg, 2006). Davranışsal direnç boyutu, bireylerin değişimden şikâyet etmesi, örgütteki diğer bireyleri değişimin faydasız olduğuna yönelik ikna etme çabalarını içerir (Oreg, 2006).

Değişime direnç, herhangi bir değişim sürecinde dikkate alınması gereken önemli bir faktördür, çünkü uygun bir direnç yönetimi, değişimin başarısı veya başarısızlığının anahtarıdır (Pardo del Val & Martinez Fuentes, 2003). Yönetim literatüründe öneminden kaynaklı değişime direnç konusu birçok araştırmacı tarafından irdelenmiş ve farklı değişkenler ile ilişkisi incelenmiştir. Aras-Beger ve Türker (2018) akademisyenler üzerinde gerçekleştirdikleri çalışmada değişime direncin algılanan stres üzerinde etkisi olduğunu ortaya koymuşlardır. Çankır (2017) lisans öğrencilerinin değişime direnç düzeylerinin girişimcilik eğilimlerini pozitif ve anlamlı şekilde etkilediğini belirlemiştir. Örucü ve Kambur (2019), Albrecht (2010) örgütsel güven ile değişime direnç arasında anlamlı ilişki olduğunu tespit etmişlerdir. Çalık, Koşar, Kılınç ve Er (2013) 415 ilköğretim öğretmeni ile gerçekleştirdikleri çalışmada öğretmen öz yeterliliğinin değişime direnmenin anlamlı yordayıcısı olduğunu ortaya koymuşlardır. Bovey & Hede (2001) önemli değişim gerçekleştirmiş 9 işletmede 615 çalışan ile gerçekleştirdikleri çalışmada, örgütler tarafından göz ardı edilmesine rağmen, bireylerin değişime dirençlerinin değişim üzerinde önemli bir etken olduğunu vurgulamışlardır.

Yükseköğretim kurumları diğer örgütlere oranla değişimin yavaş gerçekleştiği örgütlerdir. Ancak 1900'lü yıllardan itibaren özellikle teknolojik gelişmelerde yaşanan dışsal zorlayıcılar üniversiteleri değişime zorlamıştır ve eğitimle birlikte eğitimin verilmiş biçiminde değişiklikler yaşanmıştır. Uzaktan eğitim, yükseköğretimdeki değişikliklerin somut bir belirtisi haline gelmiştir (Folkers, 2005; Caruth & Caruth, 2013). Eğitim sistemi içerisinde kendisine günden güne daha fazla yer edinen uzaktan eğitim sisteminin başarısı üzerinde, öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik tutumları önemli bir etkidir. Gülbahar (2012) 3270 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirdiği çalışmada uzaktan eğitim sürecinin başarısını etkileyen önemli bir faktörün e-öğrenme sürecine ilişkin hazır bulunuşluk olduğunu; motivasyon ve tutumun da bu faktörü etkileyen önemli bir alt boyut olduğunu ortaya koymuştur.

Bu araştırma üniversite öğrencilerinin değişime direnç düzeylerinin uzaktan eğitime yönelik tutumlarına etkisini incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada üniversite öğrencilerinin değişime direnç düzeyleri ile uzaktan eğitime yönelik tutumları arasında ilişki olup olmadığı ve bu düzeylerin bazı değişkenlere göre (cinsiyet, uyruk, bölüm, sınıf) farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiştir. Literatürde değişime direncin uzaktan eğitime etkisine yönelik çalışmaya rastlanmamıştır. Bu anlamda çalışmanın

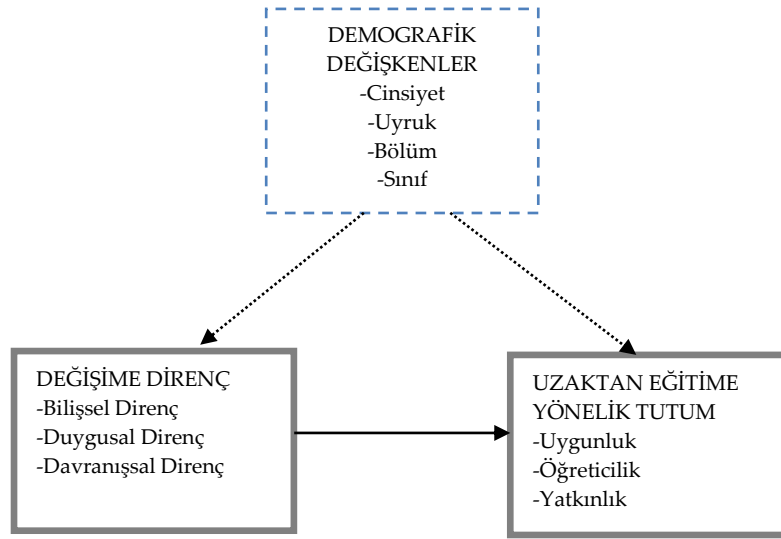

literatüre katkı sağlayacağı söylenebilir. Bu araştırma hem öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik tutumlarının belirlenmesi hem de değişime direnç düzeylerinin saptanması açısından önem arz etmektedir. Üniversitelerde yaşanan değişim süreci, üniversiteler için kaçınılmaz bir olgu haline gelmiştir ve bu süreç üniversite çalışanları ve öğrenciler başta olmak üzere üniversitelerin tüm paydaşlarını etkilemiştir. Öğrenciler psikolojik, zihinsel ve davranışsal boyutta değişime direnç gösterebilmektedirler. Bu durumda uzaktan eğitim sürecinin başarısını olumsuz etkileyebilmektedir.

Araştırmanın Metodu

Amaç, Model ve Hipotezler

Araştırmanın ana amacı üniversite öğrencilerinin değişime direnç düzeylerinin uzaktan eğitime yönelik tutumlarına etkisinin incelenmesidir. Araştırmanın alt amacı üniversite öğrencilerinin değişime direnç düzeylerinin ve uzaktan eğitime yönelik tutumlarının bazı değişkenlere göre (cinsiyet, uyruk, bölüm ve sınıf) farklılaşıp farklılaşmadığının tespit edilmesidir. Bu amaçlar doğrultusunda araştırmada ilişkisel tarama modelinden yararlanılmıştır. Araştırmanın modeli Şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 1: Araştırmanın modeli

Araştırmanın hipotezleri aşağıdaki şekilde oluşturulmuştur:

H1: Değişime bilişsel direnç ile uzaktan eğitime yönelik tutum (H1a;uygunluk, H1b;öğreticilik, H1c;yatkılık) arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H2: Değişime duygusal direnç ile uzaktan eğitime yönelik tutum (H2a;uygunluk, H2b;öğreticilik, H2c;yatkılık) arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H3: Değişime davranışsal direnç ile uzaktan eğitime yönelik tutum (H3a;uygunluk, H3b;öğreticilik, H3c;yatkınlık) arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H4: Değişime direnç düzeyi (H4a;bilişsel direnç, H4b;duygusal direnç, H4c;davranışsal direnç) cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H5: Uzaktan eğitime yönelik tutum (H5a;uygunluk, H5b;öğreticilik, H5c;yatkınlık) cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H6: Değişime direnç düzeyi (H6a;bilişsel direnç, H6b;duygusal direnç, H6c;davranışsal direnç) uyuşma göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H7: Uzaktan eğitime yönelik tutum (H7a;uygunluk, H7b;öğreticilik, H7c;yatkınlık) uyuşma göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H8: Değişime direnç düzeyi (H8a;bilişsel direnç, H8b;duygusal direnç, H8c;davranışsal direnç) bölüme göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H9: Uzaktan eğitime yönelik tutum (H9a;uygunluk, H9b;öğreticilik, H9c;yatkınlık) bölüme göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H10: Değişime direnç düzeyi (H10a;bilişsel direnç, H10b;duygusal direnç, H10c;davranışsal direnç) sınıfa göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H11: Uzaktan eğitime yönelik tutum (H11a;uygunluk, H11b;öğreticilik, H11c;yatkınlık) sınıfa göre anlamlı farklılık göstermektedir.

Katılımcılar

Araştırmanın evrenini, Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde 2019-2020 eğitim-öğretim yılında öğrenimine devam eden 1995 öğrenci ("Bartın Üniversitesi", 2020) oluşturmaktadır. Verilerin toplanması amacıyla anket yöntemi ve tüm evrene ulaşılmasında ki güçlüklerden kaynaklı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Örneklem büyüklüğünün hesaplanması amacıyla aşağıdaki formül kullanılmıştır (Bartlett vd., 2001; Akt. Gürbüz ve Şahin, 2014).

$$n = \frac{n_0}{1 + \left(\frac{n_0}{N}\right)} \quad n_0 = \frac{t^2 \cdot x s^2}{d^2}$$

Evren büyüklüğü (N) 1995, t değeri 0,05 güven düzeyinde 1,96, evren için tahmini standart sapma değeri (s) 0,5 ve kabul edilebilir sapma tolerans değeri (d) ise 0,05 olarak ele alınmış ve örneklem büyüklüğü aşağıdaki şekilde hesaplanmıştır.

$$n_0 = \frac{1,96^2 \cdot 0,5^2}{0,05^2} = 384,16 \quad n = \frac{384,16}{1 + \frac{384,16}{1995}} = 322,13$$

Hesaplama sonucunda örneklem büyüklüğü 323 olarak belirlenmiştir. Araştırmaya başlamadan önce Bartın Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan (Tarih: 12.05.2020; Protokol No: 2020-SBB-0083) Etik Kurulu Onay Belgesi alınmıştır. Kolayda örnekleme yöntemi kullanılarak 15 Mayıs-10 Haziran 2020 tarihleri arasında tesadüfi olarak çevrimiçi anketler dağıtılmış ve gönüllü katılım esasıyla öğrencilerin anketleri doldurmaları talep edilmiştir. 351 öğrenci anket doldurarak çalışmaya katılım sağlamıştır. 12 anket eksik cevaplar ve her maddede aynı seçeneğin işaretlenmesi nedeni ile çalışma kapsamı dışında bırakılmış ve çalışmanın örneklemini 339 öğrenciden oluşturmuştur. Örneklem büyüklüğünün 323 hesaplanması doğrultusunda 339 öğrenciden oluşan örneklemin, çalışma evrenini temsil gücünün yeterli olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin demografik özelliklerine ilişkin dağılımları Tablo 1'de sunulmuştur.

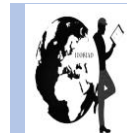
Tablo 1: Katılımcıların Demografik Dağılımları (n=339)

	Değişken	n	%
<i>Cinsiyet</i>	Kadın	157	46,3
	Erkek	182	53,7
<i>Sınıf</i>	1	83	24,5
	2	88	26
	3	100	29,5
	4	68	20,1
<i>Öğrenim Şekli</i>	Birinci Öğretim	274	80,8
	İkinci Öğretim	65	19,2
<i>Bölüm</i>	Uluslararası Ticaret ve Lojistik	60	17,7
	Turizm İşletmeciliği	7	2,1
	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	66	19,5
	Yönetim Bilişim Sistemleri	90	26,5
	İktisat	72	21,2
	İşletme	44	13
<i>Uyruk</i>	TC	279	82,3
	Yabancı Uyruklu	60	17,7

Araştırmaya katılan öğrencilerin %46,3'ü kadın, %53,7'si erkek, %82,3'ü Türk uyruklu, %17,7'si yabancı uyrukludur. Katılımcıların %17,7'si uluslararası ticaret ve lojistik, %2,1'i turizm işletmeciliği, %19,5'i siyaset bilimi ve kamu yönetimi, %26,5'i yönetim bilişim sistemleri, %21,2'si iktisat ve %13'ü işletme bölümü öğrencisidir. Araştırmaya katılanların %24,5'i 1. Sınıf, %26'sı 2. Sınıf, %29,5'i 3. Sınıf, %20,1'i 4. Sınıf, %80,8'i birinci öğretim, %19,2'si ikinci öğretim öğrencisidir (Tablo 1).

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak amacıyla anket yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan anket üç bölüm, 7 soru ve 33 maddeden oluşmaktadır. Birinci bölüm araştırmacı tarafından geliştirilen ve katılımcıların kişisel özelliklerine yönelik 5 soru içeren "kişisel bilgi formu"

ndan oluşmaktadır. Bu bölümde katılımcılara ait cinsiyet, bölüm, öğrenim şekli, sınıf ve uyruk değişken olarak belirlenmiştir. Anketin ikinci bölümünü katılımcıların değişime direnç düzeylerini ölçmeye yönelik "Değişime Direnç Ölçeği", üçüncü bölümünü katılımcıların uzaktan eğitime yönelik tutumlarını ölçmeye yönelik "Uzaktan Eğitime Yönelik Öğrenci Görüşleri Ölçeği" oluşturmaktadır.

Değişime Direnç Ölçeği; Öğrencilerin değişime direnç düzeylerini ölçmek amacıyla Oreg (2006)'in geliştirdiği ve Türkçe uyarlaması Çalışkan (2019) tarafından gerçekleştirilen "Değişime Direnç Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçekte toplam 15 ifade bulunmakta ve üç alt boyuttan oluşmaktadır. Çalışmada ölçek beşli likert tipinde (1=Hiç Katılmıyorum, 5= Tamamen Katılıyorum) kullanılmıştır. Ölçekte 4, 5, 8 ve 15. maddeler ters kodlanmıştır. Ölçekte yer alan ifadeler "değişimi gerçekleştirmenin olumsuz bir şey olduğunu düşünüyorum", "değişimden korkarım", "değişimin gerçekleşmesini engellemek için yollar ararım" şeklindedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 15 en yüksek puan 75'dir. Ölçek ve alt boyutlarından alınan toplam puanların düşük olması, kişinin değişime karşı direnç düzeyinin düşük olduğunu, yüksek olması ise; kişinin değişime karşı direnç düzeyinin yüksek olduğunu ifade etmektedir.

Çalışmada ilk olarak ölçeğin yapı geçerliliği için AFA gerçekleştirilmiştir. AFA sonucunda KMO değerinin 0,914 olduğu hesaplanmıştır. KMO ve Bartlett test sonuçlarına göre verilerin faktör analizi yapmaya uygun olduğu tespit edilmiştir ($\chi^2= 4290,046$; $df=105$; $p=0,000$). AFA sonucunda toplam varyansın % 75,501'ini açıklayan 3 faktörlü yapı ortaya konulmuştur. Ölçekte yer alan maddeler ölçeğin orijinaline uygun olarak Bilişsel Direnç (Cognitive), Duygusal Direnç (Affective) ve Davranışsal Direnç (Behavioural) olarak isimlendirilmiştir. Ölçeğin alt boyutunu oluşturan maddeler şu şekilde belirlenmiştir ve parantez içerisinde faktör yükleri verilmiştir; Bilişsel direnç boyutu; M1 (0,872), M2 (0,766), M3 (0,831), M4 (0,794), M5 (0,837); Duygusal direnç boyutu; M6 (0,807), M7 (0,743), M8 (0,707), M9 (0,796), M10 (0,779); Davranışsal direnç boyutu; M11 (0,681), M12 (0,717), M13 (0,824), M14 (0,869), M15 (0,781).

Hangi maddenin hangi faktör altında toplandığı belirlendikten sonra elde edilen bu yapının DFA ile test edilmesi ve doğrulanıp doğrulanmadığının belirlenmesi gerekmektedir. Değişime direnç ölçeğinin birinci düzey (Model 1), ikinci düzey (Model 2) ve tek faktör yapısına (Model 3) yönelik DFA gerçekleştirilmiştir. Uyum iyiliği değerleri (Model 1; $\chi^2/sd=4,40$; $GFI=0,877$; $CFI=0,939$; $TLI=0,916$; $NFI= 0,922$; $RMSEA=0,10$; Model 2; $\chi^2/sd=4,985$; $GFI=0,859$; $CFI=0,907$; $TLI=0,882$; $NFI= 0,899$; $RMSEA=0,109$; Model 3; $\chi^2/sd=17,627$; $GFI=0,537$; $CFI=0,649$; $NFI= 0,637$; $TLI=0,590$; $RMSEA=0,222$) incelendiğinde en iyi uyumu gösteren modelin Model 1 olduğu görülmektedir. Model 1 için önerilen modifikasyon indeksleri doğrultusunda hata terimleri arasında korelasyonların serbest bırakılması ile model uyum değerleri iyileştirilmiş. Analiz sonucunda Model 1'in uyum

iyiliği değerlerinin ($\chi^2/sd=3,501$; $GFI=0,910$; $CFI=0,958$; $TLI=0,938$; $NFI=0,942$; $RMSEA=0,086$) yeterli olduğunu, dolayısıyla modelin istatistiksel olarak anlamlı bir model olduğunu söylemek mümkündür.

Ölçeğin geneli ve alt boyutları için Cronbach Alpha güvenilirlik katsayıları şu şekilde hesaplanmıştır; ölçeğin geneli= 0,940, bilişsel direnç boyutu=0,928, duygusal direnç boyutu= 0,909 ve davranışsal direnç boyutu= 0,906. Güvenilirlik analizi sonucunda çalışmada kullanılan ölçeğin çok yüksek bir güvenilirlik düzeyine sahip olduğu belirlenmiştir.

Uzaktan Eğitime Yönelik Öğrenci Görüşleri Ölçeği; Öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla Yıldırım, Yıldırım, Çelik ve Karaman (2014) tarafından geliştirilen “Uzaktan Eğitime Yönelik Öğrenci Görüşleri Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçekte toplam 17 ifade bulunmakta ve ölçek beşli likert (1=hiçbir zaman katılmıyorum, 5=her zaman katılıyorum) tipindedir. Ölçek kişisel uygunluk (6 madde), etkililik (5 madde), öğreticilik (4 madde) ve yakınlık (3 madde) olmak üzere 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekte yer alan ifadeler “kişisel işlerimin yoğunluğundan dolayı uzaktan eğitim benim için uygundur”, “uzaktan eğitim kişiler için iyi bir öğrenme fırsatı sunar”, “öğrenmek için yüz yüze iletişime ihtiyaç duyarım” ve “ödevlerimi yapmak için son ana kadar beklerim” şeklindedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 17 en yüksek puan 85’dir. Ölçek ve alt boyutlarından alınan toplam puanların düşük olması, kişinin uzaktan eğitime yönelik tutumunun olumsuz olduğunu, yüksek olması ise; kişinin uzaktan eğitime yönelik tutumunun olumlu olduğunu ifade etmektedir.

Ölçeğin yapı geçerliliğini belirlemek amacıyla AFA gerçekleştirilmiş ve KMO değerinin 0,922 olduğu hesaplanmıştır. KMO ve Bartlett test sonuçlarına göre verilerin faktör analizi yapmaya uygun olduğu tespit edilmiştir ($\chi^2= 5157,434$; $df=153$; $p=0,000$). AFA sonucunda toplam varyansın % 72,264’ünü açıklayan 3 faktörlü yapı ortaya konulmuştur. Ölçeğin orijinalinde yer alan kişisel uygunluk ve etkililik faktörleri tek faktör altında toplanmış ve uygunluk olarak, diğer faktörler orijinaline uygun olarak öğreticilik ve yakınlık olarak isimlendirilmiştir. Ölçeğin alt boyutunu oluşturan maddeler şu şekilde belirlenmiştir ve parantez içerisinde faktör yükleri verilmiştir; Uygunluk boyutu; M1 (0,776), M2 (0,816), M3 (0,773), M4 (0,853), M5 (0,810), M6 (0,701), M7 (0,761), M8 (0,813), M9 (0,768), M10 (0,770); MD11 (0,717); Öğreticilik boyutu; M12 (0,799), M13 (0,859), M14 (0,848), M15 (0,699); Yakınlık boyutu; M16 (0,813), M17 (0,853), M18 (0,805).

Hangi maddenin hangi faktör altında toplandığı belirlendikten sonra elde edilen bu yapının DFA ile test edilmesi ve doğrulanıp doğrulanmadığının belirlenmesi gerekmektedir. Ölçeğin birinci düzey (Model 1), ikinci düzey (Model 2) ve tek faktör yapısına (Model 3) yönelik DFA gerçekleştirilmiştir. Uyum iyiliği değerleri (Model 1; $\chi^2/sd=4,988$; $GFI=0,845$; $CFI=0,910$; $TLI=0,880$; $NFI=0,895$; $RMSEA=0,109$; Model 2; $\chi^2/sd=5,795$; $GFI=0,806$; $CFI=0,887$; $TLI=0,856$; $NFI=0,867$; $RMSEA=0,119$; Model 3; $\chi^2/sd=12,027$; $GFI=0,617$; $CFI=0,705$; $TLI=0,665$; $NFI=0,687$; $RMSEA=0,181$) incelendiğinde en iyi uyumu gösteren modelin Model 1 olduğu görülmektedir. Model 1 için

önerilen modifikasyon indeksleri doğrultusunda hata terimleri arasında kolerasyonların serbest bırakılması ile model uyum değerleri iyileştirilmiştir. Analiz sonucunda Model 1'in uyum iyiliği değerlerinin ($\chi^2/sd=3,571$; GFI=0,898; CFI=0,947; TLI=0,923; NFI= 0,929; RMSEA=0,087) yeterli olduğunu, dolayısıyla modelin istatistiksel olarak anlamlı bir model olduğunu söylemek mümkündür.

Ölçeğin geneli ve alt boyutları için Cronbach Alpha güvenilirlik katsayıları şu şekilde hesaplanmıştır; ölçeğin geneli= 0,724, uygunluk boyutu=0,954, öğreticilik boyutu= 0,897 ve yatkınlık boyutu= 0,791. Güvenilirlik analizi sonucunda çalışmada kullanılan ölçeğin yüksek bir güvenilirlik düzeyine sahip olduğu belirlenmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS ve AMOS programları kullanılarak analiz edilmiştir. Tanımlayıcı istatistikler kapsamında frekans ve yüzde analizleri, ortalama, standart sapma değerleri hesaplanmıştır. Ölçeklerin açıklayıcı faktör analizi (AFA), doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ve cronbach alfa istatistiği ile geçerlilik ve güvenilirlikleri test edilmiştir. Hipotezlerin test edilmesinde önce verilerin normal dağılım durumu basıklık ve çarpıklık değerleri ile sınanmıştır. Normal bir dağılımda bu değerlerin, +1,5 ile -1,5 arasında olması gerekmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Araştırmanın veri setinin çarpıklık ve basıklık değerleri değişime direnç ölçeği için 0,896 ile -1,095 aralığında, uzaktan eğitime yönelik tutum ölçeği için 0,874 ile -1,429 aralığında hesaplanmıştır. Bu doğrultuda araştırma verilerinin normal dağılım gösterdiği ifade edilebilir. Ayrıca normallik dağılımları Kolmogorov-Smirnov testi ile sınanmıştır. Test sonucunda değişime direnç ölçeğinin Kolmogorov-Smirnov testi sonucu p değeri 0,129 ve uzaktan eğitime yönelik tutum ölçeğinin Kolmogorov-Smirnov testi sonucu p değeri 0,090 olarak hesaplanmıştır. P değerlerinin 0,05'ten büyük olması nedeniyle verilerin normal dağılıma sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma modelinin test edilmesinde yapısal eşitlik modellemesinde yol analizi kullanılmıştır. İlişki ve fark analizleri kapsamında korelasyon analizi, bağımsız örneklem t-testi, tek yönlü varyans analizi, kruskal-wallis analizi, mann whitney-u testi ve post-hoc analizlerinden Tukey testi kullanılmıştır.

Ölçek puanları yorumlanırken "1,00-1,79 puan aralığı çok düşük, 1,80-2,59 puan aralığı düşük, 2,60-3,39 puan aralığı orta, 3,40-4,19 puan aralığı yüksek ve 4,20-5,00 puan aralığı çok yüksek" olarak değerlendirilmiştir (Yılmaz, 2016).

Ölçeklerin yapı geçerliliğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen AFA' da temel bileşenler faktör çıkarma yöntemi ile varimaks dik döndürme yöntemi tercih edilmiştir. Araştırma verilerinin faktör analizine uygunluğunun ön

şartı Bartlett testinin anlamlı çıkması ve Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değerinin 0,50 ve üzerinde olması gerektiğidir (Field, 2013).

DFA ve yapısal eşitlik modelinde önceden belirlenen modelin elde edilen veriyi ne kadar iyi açıkladığı uyum iyiliği indeksleri ile belirlenmektedir. Uyum iyiliği indeksleri konusu henüz gelişme aşamasında olan bir alandır. Her bir uyum iyiliği indeksinde belirli bazı kritik limit noktaları vardır. Ancak bunlar kesin olmayıp birer kabullenmedir. Yeni gelişmekte olan alanlarda oluşturulan bir modelin uyum iyiliği indekslerinin kritik limitlerin altında kalması normaldir. Çok fazla sayıda uyum iyiliği indeksleri olmakla birlikte uygulamada bunlardan ancak 5-6 tanesi kullanılmaktadır (Garson, 2004; Akt. Cengiz ve Kırkbir, 2007).

Bu çalışmada uyum iyiliği indeksleri olarak, ki kare uyum testi (χ^2/sd), uyum iyiliği indeksi (GFI), karşılaştırmalı uyum indeksi (CFI), Tucker-Lewis indeksi (TLI), normlaştırılmış uyum indeksi (NFI) ve yaklaşık hataların ortalama karekökü (RMSEA) değerleri alınmıştır. Literatürde χ^2/sd değerinin 5'e eşit veya küçük olması, GFI değerinin 0,85'e eşit veya büyük olması, TLI, NFI ve CFI değerlerinin 0,90'a eşit veya büyük olması, RMSEA değerinin 0,10'dan düşük çıkması modelin uyumu için ölçüt kabul edilmektedir (Bryne & Campell, 1999; Kline, 2005; Bentler, 1990; Steiger, 1990; Hu & Bentler, 1995; Schumacker & Lomax, 2004). Ölçeğin güvenilir olması için Cronbach alfa değerinin olabildiğinde 1'e yakın olması gerekmektedir (Tezbaşaran, 2008: 49).

Bulgular

Ölçeklerin ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2: Ölçeklerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

	\bar{x}	ss
1.Değişime Direnç (Genel)	2,82	0,96
2.Bilişsel Direnç	2,62	1,11
3.Duygusal Direnç	2,75	1,12
4.Davranışsal Direnç	3,09	1,14
5,Uzaktan Eğitim (Genel)	2,94	0,57
6.Uygunluk	2,83	1,17
7.Öğreticilik	3,76	1,12
8.Yatkınlık	2,26	1,10

Öğrencilerin değişime direnç düzeyleri ($\bar{x}=2,82$, $ss=0,96$) ve uzaktan eğitime yönelik tutumları ($\bar{x}=2,94$, $ss=0,57$) orta düzeydedir. Öğrencilerin değişime direnç düzeyinin en yüksek davranışsal boyutta ($\bar{x}=3,09$, $ss=1,14$) olduğu, uzaktan eğitime yönelik en olumlu tutumun öğreticilik boyutunda ($\bar{x}=3,76$, $ss=1,12$) olduğu tespit edilmiştir (Tablo 2).

Hipotez testlerinden önce araştırmanın değişkenleri arasındaki ilişkilere pearson korelasyon analizi ile bakılmış sonuçlar Tablo 3'de sunulmuştur.

Üniversite Öğrencilerinin Değişime Direnç Düzeylerinin Uzaktan Eğitime Yönelik Tutumlarına Etkisi

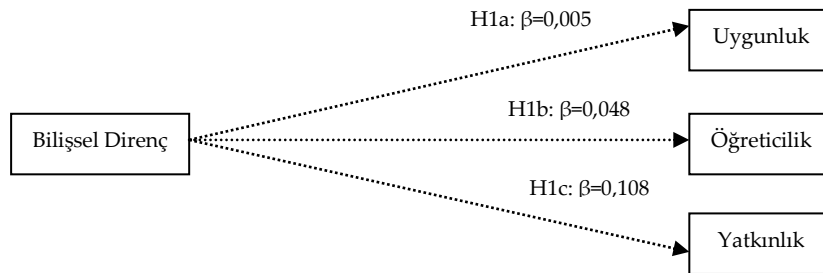
Tablo 3 Korelasyon Analizi Sonuçları

	1	2	3	4	5	6	7
1.Değişime Direnç (Genel)	1						
2.Bilişsel Direnç	0,849**	1					
3.Duygusal Direnç	0,880**	0,654**	1				
4.Davranışsal Direnç	0,835**	0,529**	0,605**	1			
5.Uzaktan Eğitim (Genel)	-0,140**	-0,014	-0,142**	-0,200**	1		
6.Uygunluk	-0,130*	-0,032	-0,093	-0,207**	0,876**	1	
7.Öğreticilik	-0,027	-0,008	-0,112**	-0,048	-0,283**	-0,648**	1
8.Yatkınlık	0,108*	0,089	0,070	-0,118**	0,092	-0,283**	0,289**

*p<0,05, **p<0,01

Korelasyon analizi sonuçları incelendiğinde öğrencilerin değişime direnç düzeyleri ile uzaktan eğitime yönelik tutumları arasında ($r=0,140$; $p<0,01$) negatif yönlü anlamlı ilişki mevcuttur (Tablo 3).

Öğrencilerin değişime yönelik direnç düzeylerinin (bilişsel direnç, duygusal direnç ve davranışsal direnç) uzaktan eğitime yönelik tutumlarına (uygunluk, öğreticilik ve yatkınlık) etkisi yapısal eşitlik modellemesi yol analizi aracılığıyla test edilmiştir. İlk uygulama sonucunda elde edilen uyum iyiliği indeksleri $\chi^2/sd=3,884$; $GFI=0,769$; $CFI=0,869$; $TLI=0,848$; $RMSEA=0,092$ olarak tespit edilmiştir. Uyum indeksleri incelendiğinde uyumun iyileştirilmesi için modifikasyon indeksleri değerlendirmeye alınmıştır. Modifikasyon indeksleri doğrultusunda bazı maddelerin hataları arasındaki korelasyonlar serbest bırakılmış ve analiz tekrarlanmıştır. Analiz sonucunda uyum iyiliği indeksleri $\chi^2/sd=3,407$; $GFI=0,809$; $CFI=0,902$; $TLI=0,873$; $RMSEA=0,084$ olarak hesaplanmıştır. Sonuçlar incelendiğinde uyumun yeterli derecede olmadığı, ancak kabul edilebilir sınırlara çok yakın olduğu görülmektedir. Şekil 2, Şekil 3 ve Şekil 4’de yol analizine ilişkin bulgular gösterilmektedir. R^2 değerleri uygunluk boyutu için 0,017, öğreticilik boyutu için 0,055 ve yatkınlık boyutu için 0,037 olarak hesaplanmıştır.

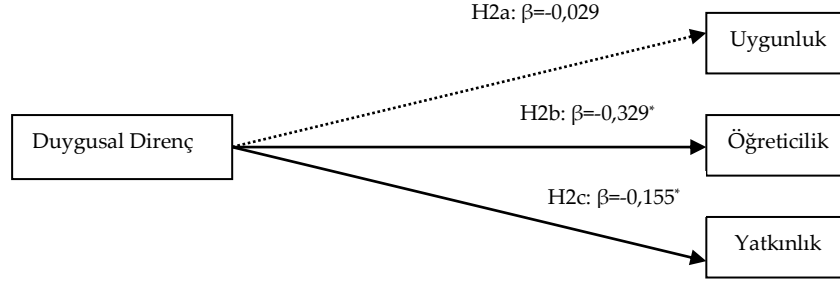

Şekil 2: Bilişsel direnç yol analizi sonuçları

Şekil 2’de yer alan yol analizi sonuçları incelendiğinde öğrencilerin bilişsel direnç düzeyleri öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik uygunluk ($\beta=0,005$; $p>0,05$), öğreticilik ($\beta=0,0048$; $p>0,05$) ve yatkınlık ($\beta=0,108$; $p>0,05$) algılarını

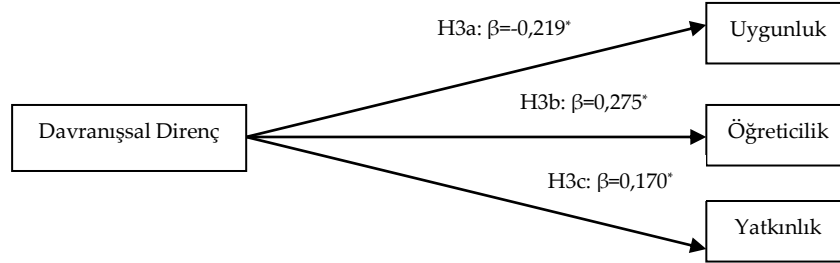

istatistiki olarak anlamlı bir şekilde etkilememektedir. Bu durumda H1a, H1b ve H1c hipotezleri red edilmektedir.

Şekil 3: Duygusal direnç yol analizi sonuçları

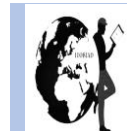
Öğrencilerin duygusal direnç düzeyleri uzaktan eğitime yönelik uygunluk ($\beta = 0,029$; $p > 0,05$) algılarını anlamlı bir şekilde etkilememektedir. Öğrencilerin duygusal direnç düzeyleri uzaktan eğitime yönelik öğreticilik ($\beta = -0,329$; $p < 0,05$) ve yatkinlik ($\beta = -0,155$; $p < 0,05$) algılarını negatif yönde ve anlamlı bir şekilde etkilemektedir. Buna göre üniversite öğrencilerinin duygusal direnç düzeyleri arttıkça uzaktan eğitimin daha az öğretici olduğunu ve uzaktan eğitime yatkinliklerinin düşük olduğunu düşünmektedirler. Bu durumda H2a hipotezi red edilmekte ve H2b ile H2c hipotezleri kabul edilmektedir (Şekil 3).

Şekil 4: Davranışsal direnç yol analizi sonuçları

Araştırmaya katılan öğrencilerin davranışsal direnç düzeyleri ile uzaktan eğitimin uygunluk ($\beta = -0,219$; $p < 0,05$) boyutu arasında negatif ve anlamlı, uzaktan eğitimin öğreticilik ($\beta = 0,275$; $p < 0,05$) ve yatkinlik ($\beta = 0,170$; $p < 0,05$) boyutu arasında pozitif ve anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu durumda H3a, H3b ve H3c hipotezleri kabul edilmektedir (Şekil 4).

Araştırmaya katılan öğrencilerin değişime direnç düzeylerinin ve uzaktan eğitime yönelik tutumlarının cinsiyetlerine göre farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla bağımsız örneklerde t-testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 4'de sunulmuştur.

Üniversite Öğrencilerinin Değişime Direnç Düzeylerinin Uzaktan Eğitime Yönelik Tutumlarına Etkisi

Tablo 4: Cinsiyete Göre Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

		n	\bar{x}	ss	t	p
Bilişsel Direnç	Kadın	157	2,75	1,25		
	Erkek	182	2,51	0,96	-1,880	0,061
Duygusal Direnç	Kadın	157	2,96	1,17		
	Erkek	182	2,56	1,04	-3,300	0,001**
Davranışsal Direnç	Kadın	157	3,11	1,18		
	Erkek	182	3,07	1,11	-0,282	0,779
Uygunluk	Kadın	157	2,76	1,26		
	Erkek	182	2,89	1,10	1,017	0,310
Öğreticilik	Kadın	157	3,87	1,12		
	Erkek	182	3,67	1,12	-1,572	0,117
Yatkınlık	Kadın	157	2,08	1,13		
	Erkek	182	2,42	1,05	2,874	0,004*

*p<0,05, **p<0,01

Araştırmaya katılan öğrencilerin duygusal direnç düzeyleri ($t=-3,300$; $p<0,01$) ile uzaktan eğitime yönelik yatkınlık algıları ($t=2,874$; $p<0,05$) ortalamalarının cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Kadın öğrencilerin duygusal direnç düzeyleri ($\bar{x}= 2,96$, $ss= 1,17$) erkek öğrencilerin duygusal direnç düzeylerinden ($\bar{x}= 2,56$, $ss= 1,04$) daha yüksektir. Erkek öğrenciler ($\bar{x}= 2,42$, $ss= 1,05$) kadın öğrencilerden ($\bar{x}= 2,08$, $ss= 1,13$) daha fazla uzaktan eğitime yatkın olduklarını düşünmektedirler. Katılımcıların bilişsel direnç ($t=-1,880$; $p>0,05$) ve davranışsal direnç ($t=-0,282$; $p>0,05$) düzeyleri ile uzaktan eğitime yönelik uygunluk ($t=1,017$; $p>0,05$) ve öğreticilik ($t=-1,572$; $p>0,05$) algıları cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bu durumda H4b ve H5c hipotezleri kabul edilmekte, H4a, H4c, H5a ve H5b hipotezleri red edilmektedir (Tablo 4).

Araştırmaya katılan öğrencilerin değişime direnç düzeylerinin ve uzaktan eğitime yönelik tutumlarının uyruklarına göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla bağımsız örneklem-testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 5'de sunulmuştur.

Tablo 5: Uyuğua Göre Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

Değişkenler		n	\bar{x}	ss	t	p
Bilişsel Direnç	Türk Uyruklu	279	2,69	1,14		
	Yabancı Uyruklu	60	2,32	0,89	2,775	0,007**

Duygusal Direnç	Türk Uyruklu	279	2,86	1,14		
	Yabancı Uyruklu	60	2,23	0,81	5,053	0,000**
Davranışsal Direnç	Türk Uyruklu	279	3,12	1,14		
	Yabancı Uyruklu	60	2,94	1,15	1,115	0,268
Uygunluk	Türk Uyruklu	279	2,79	1,20		
	Yabancı Uyruklu	60	3,02	1,01	-1,566	0,121
Öğreticilik	Türk Uyruklu	279	3,77	1,14		
	Yabancı Uyruklu	60	3,76	1,04	0,054	0,957
Yatkınlık	Türk Uyruklu	279	2,21	1,07		
	Yabancı Uyruklu	60	2,52	1,22	-1,804	0,075

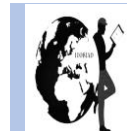
*p<0,05, **p<0,01

Araştırmaya katılan öğrencilerin bilişsel direnç ($t=2,775$; $p<0,01$) ve duygusal direnç ($t=-5,053$; $p<0,01$) düzeyleri uyruklarına göre anlamlı farklılık göstermektedir. Buna göre Türk uyruklu öğrencilerin bilişsel direnç ($\bar{x}=2,69$, $ss=1,14$) ve duygusal direnç ($\bar{x}=2,86$, $ss=1,14$) düzeyleri yabancı uyruklu öğrencilerin bilişsel direnç ($\bar{x}=2,32$, $ss=0,89$) ve duygusal direnç ($\bar{x}=2,23$, $ss=0,81$) düzeylerinden daha yüksektir ve farklılık istatistiki olarak anlamlıdır. Öğrencilerin davranışsal direnç düzeyleri ($t=1,115$; $p>0,05$) ile uzaktan eğitime yönelik uygunluk ($t=-1,566$; $p>0,05$), öğreticilik ($t=0,054$; $p>0,05$) ve yatkınlık ($t=-1,804$; $p>0,05$) algıları uyruklarına göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Bu durumda H6a ve H6b hipotezleri kabul edilmekte, H6c, H7a, H7b ve H7c hipotezleri red edilmektedir (Tablo 5).

Katılımcıların değişime direnç düzeylerinin ve uzaktan eğitime yönelik tutumlarının bölümlerine göre farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla veri setinde gözlem sayısı 30'dan küçük grubun bulunması nedeniyle non-parametrik testlerden Kruskal-Wallis analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6: Bölüme Göre Kruskal-Wallis Analizi Sonuçları

Değişkenler	n	Sıralama Ort.	df	X ²	p	
Bilişsel Direnç	Uluslararası Ticaret ve Lojistik	60	182,81	5	2,301	0,806
	Turizm İşletmeciliği	7	169,50			
	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	66	173,45			
	Yönetim Bilişim Sistemleri	90	160,71			
	İktisat	72	172,85			
	İşletme	44	161,76			
Uluslararası Ticaret ve Lojistik	60	163,38				

Üniversite Öğrencilerinin Değişime Direnç Düzeylerinin Uzaktan Eğitime Yönelik Tutumlarına Etkisi

Duygusal Direnç	Turizm İşletmeciliği	7	163,93			
	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	66	182,99			
	Yönetim Bilişim Sistemleri	90	162,00	5	3,194	0,670
	İktisat	72	179,84			
	İşletme	44	160,77			
Davranışsal Direnç	Uluslararası Ticaret ve Lojistik	60	183,63			
	Turizm İşletmeciliği	7	143,36			
	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	66	163,89			
	Yönetim Bilişim Sistemleri	90	169,38	5	2,804	0,730
	İktisat	72	162,08			
Uygunluk	İşletme	44	179,06			
	Uluslararası Ticaret ve Lojistik	60	163,53			
	Turizm İşletmeciliği	7	137,71			
	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	66	179,93			
	Yönetim Bilişim Sistemleri	90	170,31	5	2,358	0,798
Öğreticilik	İktisat	72	175,13			
	İşletme	44	160,03			
	Uluslararası Ticaret ve Lojistik	60	184,03			
	Turizm İşletmeciliği	7	209,00			
	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	66	150,64			
Yatkınlık	Yönetim Bilişim Sistemleri	90	158,46	5	8,210	0,145
	İktisat	72	174,90			
	İşletme	44	189,30			
	Uluslararası Ticaret ve Lojistik	60	189,71			
	Turizm İşletmeciliği	7	127,50			
Yatkınlık	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	66	140,52			
	Yönetim Bilişim Sistemleri	90	190,96	5	21,021	0,001*
	İktisat	72	145,19			
	İşletme	44	191,84			

*p<0,05

Öğrencilerin uzaktan eğitime yatkınlık düzeyleri öğrenim gördükleri bölüme göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($\chi^2=21,021$; $p<0,05$). Hesaplanan sıralı ortalama değerlerine bakıldığında, öğrencilerin uzaktan eğitime yatkınlık algıları bölümlerinin işletme (191,84), yönetim bilişim sistemleri (190,96), uluslararası ticaret ve lojistik (189,71), iktisat (145,19), siyaset bilimi ve kamu yönetimi (140,52) ve turizm işletmeciliği (127,50) olmalarına bağlı olarak büyükten küçüğe doğru sıralanabilir. Farklılığın hangi grup/lardan kaynaklandığı Mann-Whitney U testi ile belirlenmiş ve sonuçlar Tablo 7'de sunulmuştur. Katılımcıların bilişsel ($\chi^2=2,301$; $p>0,05$), duygusal ($\chi^2=3,194$; $p>0,05$) ve davranışsal direnç ($\chi^2=2,804$; $p>0,05$) düzeyleri ile uzaktan eğitime yönelik uygunluk ($\chi^2=2,358$; $p>0,05$) ve öğreticilik ($\chi^2=8,210$; $p>0,05$) algıları bölümlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bu durumda H9c hipotezi kabul edilirken H8a, H8b, H8c, H9a ve H9b hipotezleri red edilmektedir (Tablo 6).

Tablo 7: Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Değişkenler	n	Sıralama Ort.	Mann-Whitney U Değeri	Z	p
Uluslararası Ticaret ve Lojistik	60	35,38			

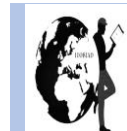

	Turizm İşletmeciliği	7	22,14	127,000	-1,714	0,087
	Uluslararası Ticaret ve Lojistik	60	73,14			
	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	66	54,73	1401,500	-2,857	0,004*
	Uluslararası Ticaret ve Lojistik	60	74,78			
	Yönetim Bilişim Sistemleri	90	75,98	2656,500	-0,168	0,867
	Uluslararası Ticaret ve Lojistik	60	76,18			
	İktisat	72	58,44	1579,500	-2,682	0,007*
	Uluslararası Ticaret ve lojistik	60	52,23			
	İşletme	44	52,86	1304,000	-0,106	0,916
	Turizm İşletmeciliği	7	35,79			
	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	66	37,13	222,500	-0,163	0,871
	Turizm İşletmeciliği	7	31,57			
	Yönetim Bilişim Sistemleri	90	50,36	193,00	-1,712	0,087
Yatkınlık	Turizm İşletmeciliği	7	36,93			
	İktisat	72	40,30	230,500	-0,378	0,705
	Turizm İşletmeciliği	7	17,07			
	İşletme	44	27,42	91,500	-1,725	0,084
	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	66	65,60			
	Yönetim Bilişim Sistemleri	90	87,96	2118,500	-3,084	0,002*
	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	66	68,31			
	İktisat	72	70,59	2297,500	-0,342	0,733
	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	66	48,75			
	İşletme	44	65,63	1006,500	-2,751	0,006*
	İktisat	72	68,59			
	İşletme	44	52,33	1140,000	-2,557	0,011*

*p<0,05

Tablo 7 incelendiğinde siyaset bilimi ve kamu yönetimi öğrencilerinin uzaktan eğitime yatkınlık düzeyleri ile yönetim bilişim sistemleri ($Z=-3,084$; $p<0,05$), işletme ($Z=-2,751$; $p<0,05$) ve uluslararası ticaret ve lojistik ($Z=-2,857$; $p<0,05$) bölümü öğrencilerinin yatkınlık düzeyleri arasındaki farklılık istatistikî olarak anlamlıdır. İktisat bölümü öğrencilerinin yatkınlık düzeyleri ile uluslararası ticaret ve lojistik ($Z=-2,682$; $p<0,05$) ve işletme ($Z=-2,557$; $p<0,05$) bölümü öğrencilerinin yatkınlık düzeyleri arasındaki farklılık istatistikî olarak anlamlıdır.

Katılımcıların değişime direnç düzeylerinin ve uzaktan eğitime yönelik tutumlarının sınıflarına göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 8'de sunulmuştur.

Üniversite Öğrencilerinin Değişime Direnç Düzeylerinin Uzaktan Eğitime Yönelik Tutumlarına Etkisi

Tablo 8: Sınıfa Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Değişkenler		n	\bar{x}	ss	F	p
Bilişsel Direnç	1. Sınıf	83	2,59	1,10	0,147	0,932
	2. Sınıf	88	2,62	0,92		
	3. Sınıf	100	2,60	1,20		
	4. Sınıf	68	2,70	1,23		
Duygusal Direnç	1. Sınıf	83	2,63	1,07	1,237	0,296
	2. Sınıf	88	2,63	0,95		
	3. Sınıf	100	2,85	1,21		
	4. Sınıf	68	2,89	1,21		
Davranışsal Direnç	1. Sınıf	83	3,14	1,09	0,239	0,869
	2. Sınıf	88	3,10	0,94		
	3. Sınıf	100	3,01	1,25		
	4. Sınıf	68	3,13	1,29		
Uygunluk	1. Sınıf	83	2,55	1,10	2,768	0,054
	2. Sınıf	88	3,01	1,07		
	3. Sınıf	100	2,79	1,24		
	4. Sınıf	68	3,10	1,25		
Öğreticilik	1. Sınıf	83	4,11	0,97	4,231	0,006*
	2. Sınıf	88	3,78	0,97		
	3. Sınıf	100	3,61	1,25		
	4. Sınıf	68	3,55	1,21		
Yatkınlık	1. Sınıf	83	2,51	1,03	5,163	0,002*
	2. Sınıf	88	2,29	1,07		
	3. Sınıf	100	1,93	0,98		
	4. Sınıf	68	2,43	1,27		

*p<0,05

Tablo 8 incelendiğinde öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik öğreticilik (F=4,231; p<0,05) ve yatkınlık algıları (F=5,163; p<0,05) öğrenim gördükleri sınıfa göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Farklılığın hangi grup/lardan kaynaklandığı PostHoc Testlerinden Tukey testi ile belirlenmiştir. Buna göre 1.sınıf öğrencilerinin öğreticilik düzeyleri (\bar{x} = 4,11, ss= 0,97) ile 3.sınıf (\bar{x} = 3,61, ss= 1,25) ve 4.sınıf (\bar{x} = 3,55, ss= 1,21) öğrencilerinin öğreticilik düzeyleri arasındaki farklılık istatistiki olarak anlamlıdır. Ayrıca, 3.sınıf öğrencilerinin yatkınlık düzeyleri (\bar{x} = 1,93, ss= 0,98) ile 1.sınıf (\bar{x} = 2,5, ss= 1,031) ve 4.sınıf (\bar{x} = 2,43, ss= 1,27) öğrencilerinin yatkınlık düzeyleri arasındaki farklılık istatistiki olarak anlamlıdır. Katılımcıların bilişsel (F=0,147; p>0,05) , duygusal (F=1,237; p>0,05) ve davranışsal direnç (F=0,239; p>0,05) düzeyleri ile uzaktan eğitime yönelik uygunluk (F=2,768; p>0,05) algıları sınıflarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bu durumda H11b ve H11c hipotezleri kabul edilmekte, H10a, H10b, H10c ve H11a hipotezleri red edilmektedir.

Sonuç ve Tartışma

Bu araştırma üniversite öğrencilerinin değişime direnç düzeylerinin uzaktan eğitime yönelik tutumlarına etkisinin incelenmesi amacıyla

gerçekleştirilmiştir. Araştırmada üniversite öğrencilerinin değişime direnç düzeyleri ile uzaktan eğitime yönelik tutumları arasında ilişki olup olmadığı ve bu düzeylerin bazı değişkenlere göre (cinsiyet, uyruk, bölüm, sınıf) farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Araştırmaya başlamadan önce Bartın Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan (Tarih; 12.05.2020; Protokol No: 2020-SBB-0083) Etik Kurulu Onay Belgesi alınmıştır. Araştırmanın verileri 2019-2020 öğretim yılı bahar yarıyılında Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde öğrenim gören 157 kadın, 182 erkek öğrenci olmak üzere toplam 339 öğrenciden anket yöntemi ile toplanmıştır.

Değişim uygulamaları ve değişime gösterilen direnç örgütleri zorlayıcı bir süreç olmaktadır. Değişime direnç, örgütsel kaynakların etkili kullanımını engellediği gibi örgütleri başarısızlığa götürebilmektedir. Çalışmanın bulguları, üniversitelerin uzaktan eğitime geçiş süreçlerinde öğrencilerin tutumlarının ve değişime direnç düzeylerinin bilinmesinin önemini ortaya koyar niteliktedir. Öğrenciler, değişime direnç gösterdiklerinde belki de kaçınılmaz olan bir döngüyü reddetmekte ve akademik başarısı olumsuz etkilenmektedir. Öğrencilerin akademik davranışlarında değişime yönelmemelerinin nedenleri; öğrencilerin değişemeyeceklerine inanmaları, değişmek istememeleri, neyi değiştireceklerini bilmemeleri veya nasıl değiştireceklerini bilmemeleri olarak ifade edilmektedir (Dembo & Seli, 2004).

Araştırmaya katılan öğrencilerin değişime direnç düzeyleri orta düzeyde tespit edilmiştir. Öğrenciler değişime en düşük bilişsel düzeyde an fazla da davranışsal düzeyde direnç göstermektedirler. Bu bulgudan hareketle öğrencilerin değişimin gerekli olduğunu düşünmeleriyle beraber davranışsal anlamda değişime ayak uydurmakta zorlandıkları söylenebilir. Araştırma sonucuna benzer şekilde Çankır (2016) çalışmasında üniversite öğrencilerinin değişime direnç düzeylerinin orta düzeyde olduğunu tespit etmiştir. Araştırma sonucundan farklı olarak Barak (2018) iki farklı yükseköğretim kurumunda 679 öğrenci ile gerçekleştirdiği araştırmada öğrencilerin değişime direnç düzeylerinin oldukça yüksek olduğunu bulgulamıştır.

Araştırmanın bir diğer bulgusuna göre üniversite öğrencileri uzaktan eğitimin öğretici olduğunu düşünmekle beraber uzaktan eğitimin kendileri için çok fazla uygun olmadığını ve uzaktan eğitime yatkın olmadıklarını düşünmektedirler. Öğrenciler yıllardır alışkın oldukları yüz yüze eğitim sisteminden bir anda ayrılarak uzaktan eğitim sistemine geçiş yapmışlardır. Hızlı geçiş süreci göz önünde bulundurulduğunda öğrencilerin uzaktan eğitimin öğretici yanının olduğunu düşünmekle beraber alışkın olmadıkları bir eğitim sistemini adapte olmaya çalıştıkları için kendilerini yetersiz hissettikleri söylenebilir. Yıldırım (2011) yükseköğretim kurumunda gerçekleştirdiği araştırmada öğrencilerin çoğunun uzaktan eğitim sistemi sayesinde işlenen konuları daha hızlı öğrendiklerini, kendi hızlarını ayarlama fırsatı sunması ve görsel zengin içerik sayesinde klasik sisteme

oranla uzaktan eğitim sistemi ile daha etkin öğrenme gerçekleştirdiklerini bulgulamıştır.

Araştırmada elde edilen diğer bir bulguya göre üniversite öğrencilerinin değişime karşı gösterdikleri bilişsel direnç düzeyleri uzaktan eğitime yönelik algılarını etkilememektedir. Bununla birlikte öğrencilerin duygusal direnç düzeyleri arttıkça uzaktan eğitimin daha az öğretici olduğunu ve uzaktan eğitime yatkınlıklarının azaldığını düşünmektedirler. Ayrıca öğrencilerin davranışsal direnç düzeylerinin uzaktan eğitimin uygunluk ve öğreticilik boyutu algısını etkilediği bulgulanmıştır. Türkiye’de üniversite eğitimi öğrencilere genellikle ailelerinden uzakta, bireysel yaşam alanı oluşturabildikleri, sosyalleşebildikleri en önemli fırsatı sunmaktadır. Uzaktan eğitime geçişin aniden ve hızlı bir şekilde gerçekleşmesi ile birlikte öğrencilerin özellikle en önemli sosyalleşme ve bireyselleşme fırsatları engellenmiştir. Bu durumun öğrencilerin söz konusu değişime direnç göstermeleri ve duygusal-davranışsal direnç düzeylerinin uzaktan eğitime yönelik tutumlarını etkilemesi sonucuna neden olduğu söylenebilir.

Araştırmada değişime karşı kadın öğrencilerin erkek öğrencilerden daha fazla duygusal direnç gösterdikleri bulgulanmıştır. Aileler kız ve erkek çocuklarını farklı duygusal yaklaşımlarla eğitmektedirler (Brody & Hall, 1993). Gerek yetiştirilme tarzı gerekse yapıları gereği kadınların erkeklerden daha duygusal oldukları genel kabul gören bu durumdur (Ciğer v Uyar, 2016; Erdoğan Morçin, 2013; Tekin, 2018). Kadınların daha duygusal oldukları ya da yetiştirildikleri düşünüldüğünde kadın öğrencilerin erkek öğrencilerden daha fazla değişime duygusal direnç göstermeleri tahmin edilebilir bir bulgudur. Çankır (2017) lisans öğrencileri üzerinde gerçekleştirdiği araştırmada çalışmanın bulgusundan farklı olarak cinsiyetin değişime direnç düzeyini anlamlı bir şekilde etkilemediğini tespit etmiştir.

Çalışmanın diğer bir bulgusuna göre uzaktan eğitime yönelik tutum cinsiyete göre farklılık göstermektedir. Literatürde çalışmanın bulgusunu destekleyen çalışmalar (Fidan, 2016; Graham & Jones, 2011; Başar, Arslan, Günsel ve Akpınar, 2019) mevcuttur. Kıralı ve Alcı (2016) ise çalışma bulgusundan farklı olarak cinsiyetin uzaktan eğitime yönelik tutumu etkilemediğini tespit etmişlerdir. Çalışmada erkek öğrencilerin kadın öğrencilerden daha fazla uzaktan eğitime yatkın olduklarını düşündükleri bulgulanmıştır. Erkek öğrencilerin kendilerini uzaktan eğitime kadın öğrencilerden daha yatkın görmelerinin nedeni, erkeklerin teknoloji ve bilgisayara yönelik tutumlarının kadınlara göre daha yüksek olmasından kaynaklanabilir (Koohang, 1989; Korkmaz ve Altun, 2013; Berkant, 2013).

Öğrencilerin uzaktan eğitime yatkınlık düzeyleri öğrenim gördükleri bölüme göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Benzer şekilde Fidan (2016) çalışmasında aynı sonuca ulaşmıştır. Yönetim bilişim sistemi bölümü öğrencilerinin uzaktan eğitime yatkınlık düzeyleri genel olarak diğer bölüm öğrencilerinin yatkınlık düzeylerinden daha yüksektir. Yönetim bilişim sistemi bölümü öğrencilerinin teknolojiye yönelik bilgi, beceri ve

tutumlarının yüksek olmasının (Korkmaz ve Altun, 2013) uzaktan eğitime yatkınlıklarını diğer bölüm öğrencilerine oranla arttırdığı varsayılmaktadır.

Araştırmada Türk uyruklu öğrencilerin bilişsel direnç ve duygusal direnç düzeylerinin yabancı uyruklu öğrencilerin bilişsel direnç ve duygusal direnç düzeylerinden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Haddad & Lieberman (2002) öğrenci direnç davranışlarının kaynakları arasında ırk, sınıf ve akademik başarı unsurlarının da önemli bir yere sahip olduğunu belirtmiş ve öğrenme ortamlarında var olan eşitsizliğin öneminin göz ardı edilmesinin direnç davranışlarına yol açacağını aktarmışlardır.

Öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik öğreticilik ve yatkınlık algıları öğrenim gördükleri sınıfa göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. 1.sınıf öğrencilerinin öğreticilik düzeyleri ile 3.sınıf ve 4.sınıf öğrencilerinin öğreticilik düzeyleri arasındaki farklılık istatistikî olarak anlamlıdır. Ayrıca, 3.sınıf öğrencilerinin yatkınlık düzeyleri ile 1.sınıf ve 4.sınıf öğrencilerinin yatkınlık düzeyleri arasındaki farklılık istatistikî olarak anlamlıdır. Katılımcıların bilişsel, duygusal ve davranışsal direnç düzeyleri ile uzaktan eğitime yönelik uygunluk algıları sınıflarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

İnsanlar değişime karşı her zaman direnç gösterdiği için değişim zordur. Ancak üniversitelerde ne kadar direnç gösterilirse gösterilsin, günümüzün dinamikleri, zor da olsa üniversiteleri değişim yoluna sokmaktadır. Değişim her örgütün özellikle eğitim kurumlarının sürekli gelişimi için gereklidir. Yalçın Tepe ve Adıgüzel (2017) bir yükseköğretim kurumunda gerçekleştirdikleri çalışma bulguları doğrultusunda uzaktan eğitimin Türk yükseköğretim kurumlarında uygulanmasında karşılaşılabilecek zorlukları ortaya koymuşlardır. Buna göre öğrencilerdeki özdisiplin beceri yetersizliği, Türkiye'deki maddi fırsat eşitsizliğine bağlı her öğrencinin teknolojik olanağının bulunmaması, öğretim elemanlarının geleneksel yaklaşıma yatkınlığı ve teknolojiyi kullanma yetersizliği ve uygulama derslerinde karşılaşılan iletişim ve etkileşim eksikliği belli başlı sorunlardır. Hara ve Kling (1999) ABD üniversitesinde gerçekleştirdikleri nitel bir vaka çalışması sonucunda öğrencilerin uzaktan eğitimde hızlı geri bildirim eksikliği, Web ortamındaki belirsiz talimatlar ve teknik sorunlardan kaynaklı olarak uzaktan eğitimin eğitim olanaklarını engellediğini ortaya koymuşlardır.

Üniversitelerin geleneksel eğitimden uzaktan eğitime geçiş sürecinde bu tarz sorunların bilincinde olup gerekli önlemleri alarak değişim sürecini yönetmeleri gerekmektedir. Değişim sürecinin en zor aşamalarından biri değişime direnci ortadan kaldırmaktır. Değişime direnç, bireysel ya da örgütsel düzeyde ortaya çıkabilir. Her örgütün yapısı, kültürü, örgüt üyeleri bir takım farklı özellikler göstermektedir. Değişimin söz konusu olduğu örgütlerde öncelikle bu faktörlerin incelenmesi ve dirence neden olan faktörlerin tespit edilerek her bir örgüt için, o örgüte uyan değişime dirençle baş etme stratejileri kullanması gerekmektedir. Değişime direnç, değişimin doğasında vardır ve tamamen yok edilemez. Önemli olan direncin, değişimi yönetenler tarafından sürecin lehine kullanılabilmesidir. Direnç davranışları

gösteren öğrencilerin öğrenebilmeleri için yardıma gereksinim duyduklarını belirten Brookfield (2006), öğrencilerin direnç göstermelerinin nedenlerini temel olarak özgüven eksikliği, korku, öğrenme birimleri ve öğrenme stilleri arasındaki ilişkisizlik, öğrenme etkinliklerinden hoşnutsuzluk, kültür, etkili olmayan öğretim etkinlikleri ve öğrencinin öğreticiye karşı olumsuz tutumu olarak sıralamaktadır. Öğrenmeyi olumsuz yönde etkileyen direnç davranışlarının ortadan kaldırılması, etkili öğrenmelerin gerçekleşmesi ve öğretim için harcanan çabaların boşa gitmemesi açısından oldukça önemlidir (Sever ve Güven, 2014). Sezer, Yılmaz ve Yılmaz (2017) yapmış oldukları deneysel araştırma sonucunda belli bir öğretim tasarım modeli çerçevesinde gerçekleştirilen, iyi yapılandırılmış, öğrencilere benzer öğrenme deneyimleri sunabilen gerek yüz yüze gerekse uzaktan eğitim ortamlarının hedeflenen başarıya ulaşmada eşit şartlara sahip olabileceklerini ifade etmişlerdir. Uzaktan eğitim uygulamalarında dikkat edilmesi gereken önemli bir nokta eğitimlerin profesyonel destek hizmetleri ile birlikte yürütülmesi gerektiğidir. Öğrenme sürecinde karşılaşılabilecek teknik bir sorun öğrencinin öğrenme ortamıyla olan etkileşimini tamamen azaltacaktır.

Uzaktan eğitim yöntemi ile eğitim sunan kurumların, kaliteyi arttırmaya yönelik bir izleme ve değerlendirme sisteminin olması gerekir. Kullanılan teknolojilerin, beklentilerin ve öğretim süreçlerinin hızla değiştiği günümüzde mevcut durum belirlenerek sürekli iyileştirme yapılmalıdır. Eğitimin niteliğinin iyileştirilmesi ve önlemler alabilmek için belli dönemlerde öğrencilerin görüşlerine başvurmak, bu verileri karşılaştırmak gerekmektedir (Gülbahar, 2012).

Günümüz koşulları ve geleceğin yönü değerlendirildiğinde şüphesiz uzaktan eğitim sistemi klasik eğitime destek ya da klasik eğitim sisteminin yerine geçerek zamanla daha da yaygınlaşacaktır. Başarılı olmak ve başarısını arttırmak için yükseköğretim kurumlarının bu yönelim doğrultusunda gerek teknolojik alt yapı olanakları gerekse öğrenci ve eğitimcilerin bilinç düzeyini bu yönde hazırlamak noktasında gerekli adımları atması gerekmektedir. Öğrencilerin değişime direnç göstermeleri anlayışla karşılanmalı, değişimi hızlandırmak için altyapı sorunları çözülmeli, öğrencilere uzaktan eğitimin yararları anlatılmalı, kaygılarının neler olduğu tam olarak tespit edilerek kaygılarını azaltacak bilgilendirmeler yapılmalıdır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma bulguları, Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde 2019-2020 bahar yarıyılında eğitim – öğretim gören öğrencilerden elde edilen verilerle sınırlıdır. Araştırmada ölçülen uzaktan eğitime yönelik tutum ve değişime direnç düzeyleri araştırmada kullanılan ölçeklerin ölçtüğü ölçümle sınırlıdır. Farklı üniversitelerde farklı ölçme yöntemleri ile yeni veriler elde edilerek çalışma bulguları kıyaslanabilir.

Kaynakça

- Albrecht, S. (2010). Understanding employee cynicism toward change in healthcare contexts. *International Journal of Information Systems and Change Management*, 4(3), 194-209. <https://doi.org/10.1504/IJISCM.2010.033075>
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2010). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Sakarya, Sakarya Yayıncılık.
- Aras-Beger, G. ve Türker, D. (2018). Değişime direnç ve algılan stres ilişkisi: sistematik literatür taraması ve nicel bir araştırma. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(2), 241-272. <https://doi.org/10.18026/cbayarsos.439444>
- Barak, M. (2018). Are digital natives open the change? Examining flexible thinking and resistance to change. *Computers & Education*, (121), 115-123. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2018.01.016>
- Bartın Üniversitesi. (2020). *Sayılarla Bartın Üniversitesi*. Erişim adresi: <http://ubys.bartın.edu.tr/BIP/BusinessIntelligence/Students/StudentsByUnits>
- Başar, M., Arslan, S., Günsel, E. ve Akpınar, M. (2019). Öğretmen adaylarının uzaktan eğitim algısı. *Journal of Multidisciplinary Studies in Education*, 3(2), 14-22.
- Bentler, P. M. (1990). Comparative fit indexes in structural models. *Psychological Bulletin*, (107), 238-246. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.107.2.238>
- Berkant, H. G. (2013). Öğretmen adaylarının bilgisayara yönelik tutumlarının ve öz-yeterlik algılarının ve bilgisayar destekli eğitim yapmaya yönelik tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *The Journal of Instructional Technologies & Teacher Education*, 3, 11-22.
- Bovey, W. & Hede, A. (2001). Resistance to organizational change: the role of cognitive and affective processes. *Leadership and Organization Development Journal*, 22(8), 372-382. Erişim adresi: <https://bovey.com.au/wp-content/uploads/2018/11/rcap.pdf>
- Brody, L. R. & Hall, J. A. (1993). *Gender and emotion*. Handbook of Emotions, M. Levis, J. Havilland (Ed.). New York, Guilford Press.
- Brookfield, S. D. (2002). Using the lenses of critically reflective teaching in the community college classroom. *New directions for community colleges*, 118, 31-38. <https://doi.org/10.1002/cc.61>
- Buono, A. F. & Kerber, K. W. (2010). Intervention and organizational change: building organizational change capacity, *EBS Review*, 27, 9-21.

- Byrne, B. M. & Campbell, T. L. (1999). Cross-cultural comparisons and the presumption of equivalent measurement and theoretical structure: a look beneath the surface. *Journal of Cross Cultural Psychology*, 30(5), 555-574. <https://doi.org/10.1177/0022022199030005001>
- Caruth, G. D. & Caruth, D.L. (2014). Understanding a resistance to change: a challenge for universities. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 14(2), 12-21.
- Cengiz, E. ve Kırkbir, F. (2007). Kar amacı gütmeyen kurumlarda müşteri memnuniyeti ve hizmet kalitesi ilişkisi: Karadeniz bölgesi örneği. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 21(1), 263-285. Erişim adresi: <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423871357.pdf>
- Ciğer A. ve Uyar, G. F. (2016). Konaklama işletmelerinde kadın muhasebecilerin cam tavan algısına yönelik bir araştırma: Antalya ili örneği. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 43-58.
- Çağdaş, G. (2005). *Örgütsel değişim ve Denizli tekstil sektöründe bir araştırma* (Yüksek Lisans Tezi). Erişim adresi: <http://acikerisim.pau.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11499/2842/G%c3%bcclhan%20%c3%87a%c4%9fda%c5%9f.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Çalık, T., Koşar, S., Kılınç, A. Ç. ve Er, E. (2013). İlköğretim okulu öğretmenlerinin değişime direnme davranışları ve öz yeterlikleri arasındaki ilişki. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(4), 1-16. Erişim adresi: <https://www.pegem.net/dosyalar/dokuman/139017-20140131103319-1.pdf>
- Çalışkan, A. (2019). Değişime direnç: bir ölçek uyarlama çalışması. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24(2), 237-252. Erişim adresi: <https://iibfdergi.sdu.edu.tr/assets/uploads/sites/352/files/yil-2019-cilt-24-sayi-2-yazi06-19062019.pdf>
- Çankır, B. (2016). Öğrencilerin öz-yeterlilikleri, değişime karşı dirençleri ve girişimcilik ile olan ilişkisi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 2(4), 1436-1447.
- Çankır, B. (2017). Öz-yeterlilik ve değişime karşı direncin girişimcilik eğilimi üzerine etkisi. *Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 115-124. Erişim adresi: <http://ekonomikarastirmalar.org/index.php/UEAD/article/view/139>
- Dembo, M. H. & Seli, H. P. (2004). Students' resistance to change in learning strategies courses. *Journal of Developmental Education*, 27(3), 2-11
- Erdoğan Morçin, S. (2013). Türk kültüründe kadın girişimciliği: kavramsal bir değerlendirme. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 8(2), 167-190.

- Fidan, M. (2016). Uzaktan eğitim öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik tutumları ve epistemolojik inançları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(3), 536-550.
- Field, A. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics*. sage., Erişim adresi: [https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=c0Wk9IuBmAoC&oi=fnd&pg=PP2&dq=Field,+A.+\(2002\).+Discovering+Statistics+using+SPSS+for+Windows.+London:+Sage+Publications.+&ots=LbIkGGXtYE&sig=SBYRrMbhx_6YoCgZSssJcX8VmFQ&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false](https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=c0Wk9IuBmAoC&oi=fnd&pg=PP2&dq=Field,+A.+(2002).+Discovering+Statistics+using+SPSS+for+Windows.+London:+Sage+Publications.+&ots=LbIkGGXtYE&sig=SBYRrMbhx_6YoCgZSssJcX8VmFQ&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false)
- Folkers, D. A. (2005). Competing in the marketspace: incorporating online education into higher education, an organizational perspective. *Information Resources Management Journal*, 18(1), 61-77. <https://doi.org/10.4018/irmj.2005010105>
- Graham, C. M. & Jones, N. (2011). Cognitive dissonance theory and distance education: faculty perceptions on the efficacy of and resistance to distance education. *International Journal of Business, Humanities and Technology*, 1(2), 212-227.
- Gülbahar, Y. (2012). Study of developing scales for assessment of the levels of readiness and satisfaction of participants in e-learning environments. *Journal of Faculty of Educational Sciences*, 45(2), 119-137.
- Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2014). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Ankara, Seçkin Yayıncılık.
- Haddad, A. T. & Lieberman, L. (2002). From student resistance to embracing the sociological imagination: unmasking privilege, social conventions, and racism. *Teaching Sociology*, 30(3), 328-341. <https://doi.org/10.2307/3211481>
- Hara, N. & Kling, R. (1999). Students' frustrations with a web-based distance education course. *Educause Quarterly*, 3. Erişim adresi: <https://firstmonday.org/ojs/index.php/fm/article/download/710/620?inline=1>
- Hu, L. T. & Bentler, P. M. (1995). Evaluating model fit, In R. H. Hoyle (Ed.), *Structural Equation Modeling: Concepts, Issues, and Applications* (ss.76-99). CA, Thousand Oaks Sage.
- Kıralı, F. N. ve Alçı, B. (2016). Üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitim algısına ilişkin görüşleri. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 8(30), 55-83.
- Kline, R. B. (2005). *Principles and practice of structural equation modeling*. New York, The Guilford Press.
- Koçel, T. (2003). *İşletme yöneticiliği*. İstanbul, Beta Yayınları.

- Koohang, A. A. (1989). A study of attitudes toward computers: anxiety, confidence, liking and perception of usefulness. *Journal of Research on Computing in Education*, 22(2), 137-150. <https://doi.org/10.1080/08886504.1989.10781909>
- Korkmaz, O. ve Altun, H. (2013). Mühendislik ve BÖTE öğrencilerinin bilgisayar programlama öğrenmeye dönük tutumları. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(2), 1169-1185.
- Oreg, S. (2006). Personality, context, and resistance to organizational change. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 15(1), 73-101. <https://doi.org/10.1080/13594320500451247>
- Örücü, E. ve Kambur, E. (2019). Beş yıldızlı otel işletmesinde örgütsel güvenin değişime direnç üzerindeki etkisi: bir alan araştırması. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 20(2), 105-118. Erişim adresi: <http://journal.dogus.edu.tr/index.php/duj/article/view/7>
- Pardo del Val, M. & Martinez Fuentes, C. (2003). Resistance to change: a literature review and empirical study. *Management Decision*, 42(2), 148-155.
- Piderit, S. K. (2000). Rethinking resistance and recognizing ambivalence: a multidimensional view of attitudes toward an organizational change. *Academy of Management Review*, 25(4), 783-794. <https://doi.org/10.5465/amr.2000.3707722>
- Sabuncuoğlu, Z. ve Tüz, M. V. (2013). *Örgütsel Davranış*, Bursa, Aktüel Yayınları.
- Schumacker, R. E. & Lomax, R. G. (2004). *A beginner's guide to structural equation modeling*. Psychology Press.
- Sezer, B., Yılmaz, F. G. K. ve Yılmaz, R. (2017). Comparison of online and traditional face-to-face in-service training practices: an experimental study. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 46(1), 264-288.
- Steiger, J. H. (1990). Structural model evaluation and modification: an interval estimation approach. *Multivariate Behavioural Research*, 25, 173-180. https://doi.org/10.1207/s15327906mbr2502_4
- Tekin, Z. (2018). Kadın girişimciliği ve cinsiyet-rol stereotipleri: Muş ili örneği. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 9(16), 1091-1113.
- Tezbaşaran, A. A. (2008). *Likert tipi ölçek hazırlama kılavuzu (e-kitap)*. Erişim adresi: http://www.academia.edu/1288035/Likert_Tipi_Ölçek_Hazırlama_Kılavuzu
- Williams, P. E. (2003). Roles and competencies for distance education programs in higher education institutions. *The American Journal of*

Distance Education, 17(1), 45-57.
https://doi.org/10.1207/S15389286AJDE1701_4

- Yalçın Tepe, F. D. ve Adıgüzel, T. (2017). Eğitim kurumlarında teknoloji ile değişim süreci: bir yükseköğretim kurumu örneği. *Electronic Journal of Social Sciences*, 16(63), 1242-1261.
- Yıldırım, F. (2011). Uzaktan eğitim sistemine geçişin esas öğeleri olan, öğretim elemanlarının ve öğrencilerinin bakış açıları. G. Telli Yamamoto, U. Demiray ve M. Kesim (Yay. Haz.). Türkiye’de e-öğrenme gelişmeler ve uygulamalar içinde (s. 20-38). Ankara, Efil Yayınevi.
- Yıldırım, S., Yıldırım, G., Çelik, E. ve Karaman, S. (2014). Uzaktan eğitim öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik görüşleri: bir ölçek geliştirme çalışması. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 365-370.
- Yılmaz, Ö. (2016). *Örgütsel çatışma yönetiminde örgütsel vatandaşlık davranışının rolüne ilişkin bir araştırma* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- YÖK. (2020, 5 Haziran). *Haberler & Duyurular*. Erişim adresi: <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/kuresel-salgin-surecinde-yapisalduzenleme-ler-2.aspx>

